

Átmeneti rítusok a Ceres kultuszban

Magdus Tamás

Az ókori Róma kutatásának történetében mindig is kiemelt szerepet kapott Róma vallásának megismerése. Az már régóta elfogadott tényként kezelendő, hogy a rómaiak igen szoros kapcsolatot ápoltak isteneikkel és igen fontos volt számukra a vallás, hiszen életük számos pontján megjelent. Habár vannak elképzeléseink, hogy hogyan tekintettek a rómaiak a saját isteneikre, azonban azt látnunk kell, hogy ezt csak kulturális kontextusaikban érthetjük meg. Az istenek irodalmi és művészeti reprezentációinak tanulmányozásával, melyeket azok a férfiak és nők hoztak létre, akik mindennapjának része volt az istenek imádata és ennek segítségével megtudjuk, hogy mit is jelentett egy-egy istenség a társadalomnak. Ez a jelentés rendkívül bonyolult és ez az összetettség egyetlen isteniség alakjában is megjelenhet.

A liminalitás fogalma szorosan kapcsolódik Ceres istennőhöz. Maga a kifejezés a latin *limen*ből, a „küszöb” szóból származik és valaminek a kezdetét vagy valaminek a határ átlépését jelenti az egyik állapotból a másikba. Jó példa erre az életből a halálba lépés vagy a békéből a háborúba kerülés. Az ilyen változások megzavarják a társadalmi egyensúlyt, olyan válságot hoznak létre, amely mind az egyén, mind a társadalom egészét érinti. Sok társadalomban a vallási szertartásokat a válság mimetikus képviselőire és az új államba való átmenet félelmének eloszlatására vezetik be. Az átmeneti rítusokat a társadalmi interakciók új csoportjának létrehozása érdekében végzik. A végső szakaszban újra beilleszti azokat, akik részt vettek a rituálékban egy új vagy megújult társadalmi rendben.

Ceres istennő erősen kapcsolódik az átmeneti rítusokhoz. Az egyén számára az istennő a halálhoz, a születéshez, a házassághoz és a váláshoz is igen szorosan köthető a különböző rítusok segítségével. A római társadalom egésze számára Ceres a mezőgazdaság periodikus rituáléihoz, a *mundus* létrehozásához, az élővilágból az alvilágba történő átjárásához kapcsolódik. Az istennő kötődik továbbá az olyan nem időszakos rituálékhoz, mint a *prodigiumok*, a háború utáni béke megteremtését célzó szertartások, a plebeius magistratusok *sacrosanctitásának* megsértése és azok megbüntetése, akik vétettek a *res publica* ellen.

Előadásomban a források és a vonatkozó szakirodalom segítségével azt kívánom bemutatni, hogy milyen szerepet is játszottak a római társadalomban a Ceres kultuszhoz köthető átmeneti rítusok. Az antik auctorok műveinek segítségével, mint Cicero, Vergilius, Festus, Plutarchos, Varro, rá kívánok mutatni arra, hogy a gyakorlatban hogyan is jelentek meg ezek a rituálék és hogyan alkalmazták őket. Előadásomban öt átmeneti rítust, a születést, a házasságkötést, a válást, a halált és a beavatást kívánom bemutatni. Ennek elsődleges oka az, hogy ezek voltak a leggyakoribbak, amelyek a római emberek életét meghatározták, így a források is sokszor említik azokat, ezáltal jól tudjuk rekonstruálni a rítusokat.